

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

השוטט קרבן על החמץ

(ס"ג א') **משנה:** (1) השוחט את הפסח על החמץ, עובר בלא תעשה.

(2) רבי יהודה אומר: אף התמיד (של בין הערביים של ערב פסח ששחטו על החמץ עובר בלאו).

(3) רבי שמעון אומר: הפסח ב"ד" (ששחטו על החמץ) - לשמו, חייב¹. שלא לשמו, פטור². שאר כל הזבחים (ששחטו בארבעה עשר לאחר חצות על החמץ) - בין לשמן בין שלא לשמן (אע"פ שכשרים הם³) פטור (וילף מקראי דבעידנא דמחייב אפסח, לא מיחייב אשאר זבחים). במועד (בפסח) - לשמו, פטור (שזמן השחיטה ב"ד, ושחיטה שאינה ראויה היא). שלא לשמו (דינו כשלמים, ושחיטה ראויה היא) חייב. שאר כל הזבחים (ששחטם במועד), בין לשמן בין שלא לשמן חייב, חוץ מן החטאת ששחטו שלא לשמה (שהיא פסולה, ושחיטה שאינה ראויה היא).

אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם אינו חייב (משום "לא תשחט על חמץ"), עד שיהא החמץ (שייך) לשוחט, או לזורק, או לאחד מבני חבורה (ואם יש לאחד מהם, כולם עוברים), ועד שיהא עמו (החמץ) בעזרה.

(ס"ג ב') רבי יוחנן אומר: אע"פ שאין (החמץ) עמו בעזרה.

במאי קמיפלגי? (מסיק) ב"על" בסמוך קא מיפלגי⁴.

בעא מיניה רב אושעיא מרבי אמר: אין לו לשוחט (חמץ), ויש לו לאחד מבני חבורה, מהו?

אמר ליה: מי כתיב "לא תשחט על חמץ"? "לא תשחט על חמץ" כתיב!

אמר ליה: אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי (שאינו מבני חבורה, אם נמצא בעזרה)!

אמר ליה: אמר קרא "לא תשחט... ולא ילין", לא תשחט על חמץ הנך דקיימי עליה (אלו שעוברים עליו) משום לא ילין (וכל בני חבורה בכלל "לא ילין מן הבשר" הם בבל תתירו).

אמר רב פפא: הילכך כהן המקטיר את החלב (של הפסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה), עובר בלא תעשה, הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין.

תניא כוותיה דרב פפא: השוחט את הפסח על החמץ, עובר בלא תעשה. אימתי? בזמן שהוא לשוחט, או לזורק, או לאחד מבני חבורה. היה לאחד בסוף העולם, אין זקוק לו. ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר, חייב.

¹ משום לא תשחט על חמץ דפסח כשר הוא, ושחיטה ראויה היא. רש"י.

² דפסול הוא, ושחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, והכי אית ליה לר' שמעון בכל דוכתי, בכיסוי הדם (חולין פ"ה א') ובאותו ואת בנו (פ"א ב') ובתשלומי ארבעה וחמשה (בבא קמא ע' א').

³ כדתנן (זבחים ב' א'): כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין. רש"י.

⁴ כל היכן שכתוב "על" אם משמעו בסמוך. וכאן כתוב "לא תשחט על חמץ". רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

איזה קרבן אסור לשחוט על חמץ: דעת תנא קמא, דרך על קרבן פסח עובר בלאו זה. דעת רבי יהודה, שאף על תמיד של י"ד. ודעת רבי שמעון, שרק על קרבן פסח ב"ד, לשמו. ועל שאר זבחים במועד. **הרמב"ם** פסק כתנא קמא.⁵

האם עובר דווקא כשהחמץ בעזרה: פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש, ופסקו **הרמב"ם** ו**המאירי** כרבי יוחנן, שאע"פ שאין החמץ בעזרה, הואיל והוא ברשות אחד מהם, לוקה. ודעת **הר"ש** ו**הרא"ש**, דגם לרבי יוחנן עובר דווקא כשהחמץ בירושלים, בין החומות.⁶

או לאחד מבני חבורה: כתב **רש"י**, ואם יש לאחד מהן, כולן עוברין. ו**תוספות** כתבו בשם **ר"י** דלא מיחייב בעל החמץ, אלא השוחט והזורק.⁷

כהן המקטיר את החלב, עובר: פסק **הרמב"ם** כרב פפא, וכתב, "אֶחָד הַשּׁוֹחֵט וְאֶחָד הַזּוֹרֵק אֶת הַדָּם וְאֶחָד הַמִּקְטֵיר אֶת הָאֵמוּרִין". ו**המאירי** הוסיף, אף כל שהוא יודע שיש חמץ ברשות אותו שעומד עמו לקבל או להוליך, לוקה.⁸

דין קרבן פסח שנשחט על החמץ: כתבו **תוספות** בשם **ריב"א** דהפסח כשר, דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב. ו**בתוספתא** דמכילתין תניא בהדיא השוחט את הפסח על החמץ ב"ד, עובר בלא תעשה, והפסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח. וכן פסק **הרמב"ם**.⁹

⁵ ודעת **המאירי** צ"ב, שכן כתב שאין הלכה כרבי שמעון, אלא אף על חגיגת ארבעה עשר חייב. אמנם בהמשך דבריו (ד"ה ובמועד) כתב, 'ודברי רבי שמעון בפרטיהן הלכה הן, [חוץ] מחגיגת ארבעה עשר שהלכה שאם שחטה על החמץ חייב. ומתוך כך הכלל שכללנו בדבריו, שכל שחייב בפסח פטור בשאר זבחים וכל שחייב בשאר זבחים פטור בפסח, אין הלכה כן'. ובסוף דבריו (ד"ה כבר ביארנו) מתבאר שגם בקרבן מחוסר כיפורים (שמביאים אחר התמיד) ובקמיצת המנחה (שאחר התמיד וחמץ קיים), הוא עובר ולוקה. וצ"ב. מקורות: **רמב"ם** (הל' קרבן פסח אה). מאירי (ס"ג א', ד"ה ורבי שמעון).

⁶ מקורות: **רמב"ם** (הל' קרבן פסח אה). מאירי (ס"ג א', ד"ה אמר **המאירי**). **ר"ש** ו**רא"ש** (ריש משנה כלים אה).

⁷ דלא תשחט' אמר רחמנא. ועוד, איך יתחייב לרבי יוחנן, הא לאו שאין בו מעשה הוא! **תוספות**. וכתב ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה הנך) דמהיראים משמע כפירוש **רש"י**. וכתב שלדעת **הרמב"ם** משמע דאינו עובר רק מי שיש לו החמץ (עין ספר המצוות ל**רמב"ם**, ובספר החינוך, מצוה פט). מקורות: **רש"י** (ס"ג א', ד"ה עד שיהא). **תוספות** (ס"ג ב', ד"ה או לאחד).

⁸ אמנם ב'ליקוטי הלכות' כתב, אבל המקבל והמוליך בוודאי אינו עובר, דליתא בכלל לא ילין. מקורות: **רמב"ם** (הל' קרבן פסח אה). מאירי (ס"ג א', ד"ה אמר **המאירי**).

⁹ מקורות: **תוספתא** (פסחים ד, ד). **רמב"ם** (הל' קרבן פסח אה). **תוספות** (ס"ג א', ד"ה השוחט).